Gődény Jonatán

A SZÉPSÉG FÉNYE AZ EMBERBEN

Gondolatok Platón nyomán

„Nézz tükörbe miután igazat szóltál."

A Nap az abszolút jóság, igazság és szépség szimbóluma. A Nap végtelenül jó, végtelenül igaz és végtelenül szép. Nem mint távcsővel kémlelhető égitest, hanem mint a fény forrása. Annak a fénynek, amely nem csupán éltet és láttat, nem csupán mérhető fizikai jelenség, hanem egyben – és leginkább – a *megértés* lehető legtalálóbb szimbóluma. A megértésben felfénylik a jóság, kiderül az igazság, megvilágosodik a szépség. A fény ezért nem egyszerűen szépség, hanem megértése a szépségnek.

Nem az a szép, amin elámulok, hanem amit megértek – nem funkciója, hanem *lényege* szerint. Szépérzékem az igazság és a jóság útján kristályosodik és bontakozik ki, ami egyben a fény útja. Amiben igazságot és jóságot látok, azt szépnek is találom. Az igaz és a jó a szépség támaszai, az érzékfeletti szépérzék finomodásának gondos felügyelői.

Az ember szép és én is szép vagyok – máskülönben fogalmat sem alkothatnék a szépségről. Csak az tapasztalhatja a szépet, aki már eleve részesül benne valamelyest. A szem nem láthatná a fényt, ha nem lenne maga is fénytermészetű.

Azért keresem a szépet, mert a szépben magamra ismerek, és ugyanígy van ez a fénnyel. Nemcsak azért, mert fény nélkül nem szembesülhetnék magammal a tükörben, nemcsak azért, mert a fény éltet, hanem mert bizonyos mértékben magam is fény vagyok – vagyis megértés.

A dolgokat meg akarom érteni, mert végső soron magamat akarom megérteni, és a szépség fényében vagy a fény szépségében értem és élem meg ezt leginkább. A dolgok szépségében megízlelem a magam gyönyörét, az „önmagamnak lenni" gyönyörét, ami a legfőbb szépség, és ily módon a Naphoz hasonló.

Az ember a Naphoz hasonló, mert ahogyan a Nap sugárzik, úgy ragadja meg a dolgokat értelmével az ember. Amikor az ember megért, felülmúlja önmagát, felülmúlja önnön individualitását. Az ember a megértésben kiteljesedik, és ez a kiteljesedés – szépség. A szépség pedig – önkép. A szépségben ráismerek saját szépségemre. Ez a szépség, a magam szépsége, mérhetetlenül több, mint amit el tudok képzelni, és ezért nehéz elfogadnom. Eleinte az önképem csonka, sőt, sokszor csúf. Csúf, mert azt hiszem, a szépség, amit tapasztalok, tőlem független, engem nem érintő és velem nem közösködő valóság. Valójában viszont a szépséget azért láthatom, mert szebb vagyok még a szépségnél is, amely belőlem részesül

– hiszen csak az láthat rá valamire, aki fölötte áll a dolognak.

Nem mint gyarló individuum vagyok szép, hanem mint lényeg és megértés. A megértésben szép vagyok, mert a megértésben önmagam vagyok, azaz – önnön lényegemet látom. A lényegemet, amit a megértés fényével meg kell világítanom, máskülönben örökre rejtve marad előttem.

A modern ember nem hisz a szépségben. Ezért önnön szépségében, így a megértésben sem. Nem kívánja megérteni a dolgok lényegét, mi több, nem hiszi, hogy lenne és lehetne a dolgoknak vagy az egész mindenségnek értelme és lényege. Noha – többé-kevésbé titkoltan és félve – vágyik a szépségre, nem érzi magát a szép jogos és érdemes birtokosának. Jóllehet a szépet csodálja és kívánja megszerezni, de többnyire mint a tolvaj. Rabolnia kell, mert a szépet nem ismeri, és nem érti, csak vágyik rá. Rabolnia kell, mert azt hiszi, nem az övé.

A szépség engem illet, hiszen a szép – énértem szép. A szép nekem és értem ragyog, mégsem érdemlem, ha rosszul közelítem meg. Testtel – pontosabban szólva: a test által vezérelten és mozgatottan – szeretni a szépet annyit tesz, mint nem érteni a szépet. Testben szeretni ugyanaz, mint sötétben, vakon szeretni. És ahogyan a fény nem megfogható, ugyanígy a szép sem érthető a test által. Ez nem jelenti azt, hogy a test ne részesülhetne a szépből, éppen hogy *csak* részesül. A test nem birtokolhatja a szépet, mert a test a szépből ered. A test szép, de a test kevés a határtalan szépség befogadására és megértésére – hiszen a Napnak csak melegét érzékeli, de nem a fényét.

A szépséghez türelemmel és odaadással kell viszonyulnom, akár a gyöngéd kedveshez vagy a cseperedő gyermekhez. Így érleli gyümölcsösét a napfény, és így érlel bennünket is nemessé az értelem.

Minden csak az értelem fényében szép. A nyár végén kerekre duzzadt szőlőszem azért szép, mert a Nap fényében úszhatott – és mert bizalommal várt. Mi is az értelem fényében úszhatunk, ezzel a fénnyel magunkba tekintve – mi is szépek vagyunk.

Mind közül a Nap a legszebb. Mert se szín, se forma nincs nélküle. Ezért a festőművész mindenekelőtt nem ecsetet és festéket ragad, hanem fényt teremt, azaz – megértést és szépséget. Hogy mit ért meg? Azt, aki ő. És ez mind szép.

A modern ember nem szeret megérteni. Nem leli örömét a megértésben, nem élvezi, nem érzi magát benne és általa szépnek. De a modern ember nem is szép akar lenni, hanem vonzó. Csalni akar és megcsalatni. Nem szépséget akar, hanem szépséget hazudni. Nem meglepő tehát, hogy kortársaink a mesterséges fényt – televízió, számítógép, mobiltelefon – egyre jobban kedvelik. Mert a fényt és a szépet még kívánják, de azt megérteni már nem képesek.

Az értelem fénye maga az *élet*. Nem a test jelenti az életet, nem a szerves anyag vagy az izgő-mozgó, láthatatlan atomok és molekulák, de nem is az evés vagy más tevés-vevés, hanem a megértés. Nem a szorzótábla racionális megértése, hanem önmagamnak mint esszenciának intuitív megértése és megismerése. A megértés pedig szépség, vagy másképp fogalmazva – boldogság. Vagyis a voltaképpeni élet, ha azt értve élem, maga a boldogság.

Boldogság az, ha a szépet a maga szépsége szerint látom – úgy, ahogyan van.

Az igazi élet – szép. Nem történetében, hanem minőségében. Az élet misztérium. Élni talán nem mindenkinek szép, de az élet mint olyan nem tud nem szép lenni – hiszen a Nap adja azt. Az igazi élet másfelől – örök. Mert ugyan hogy lehetne, hogy az, ami ilyen csodálatos, egyszer ne legyen?